

Wyzwania społeczno- gospodarcze współczesnego świata

Małgorzata Zajaczkowski
prof. SGH

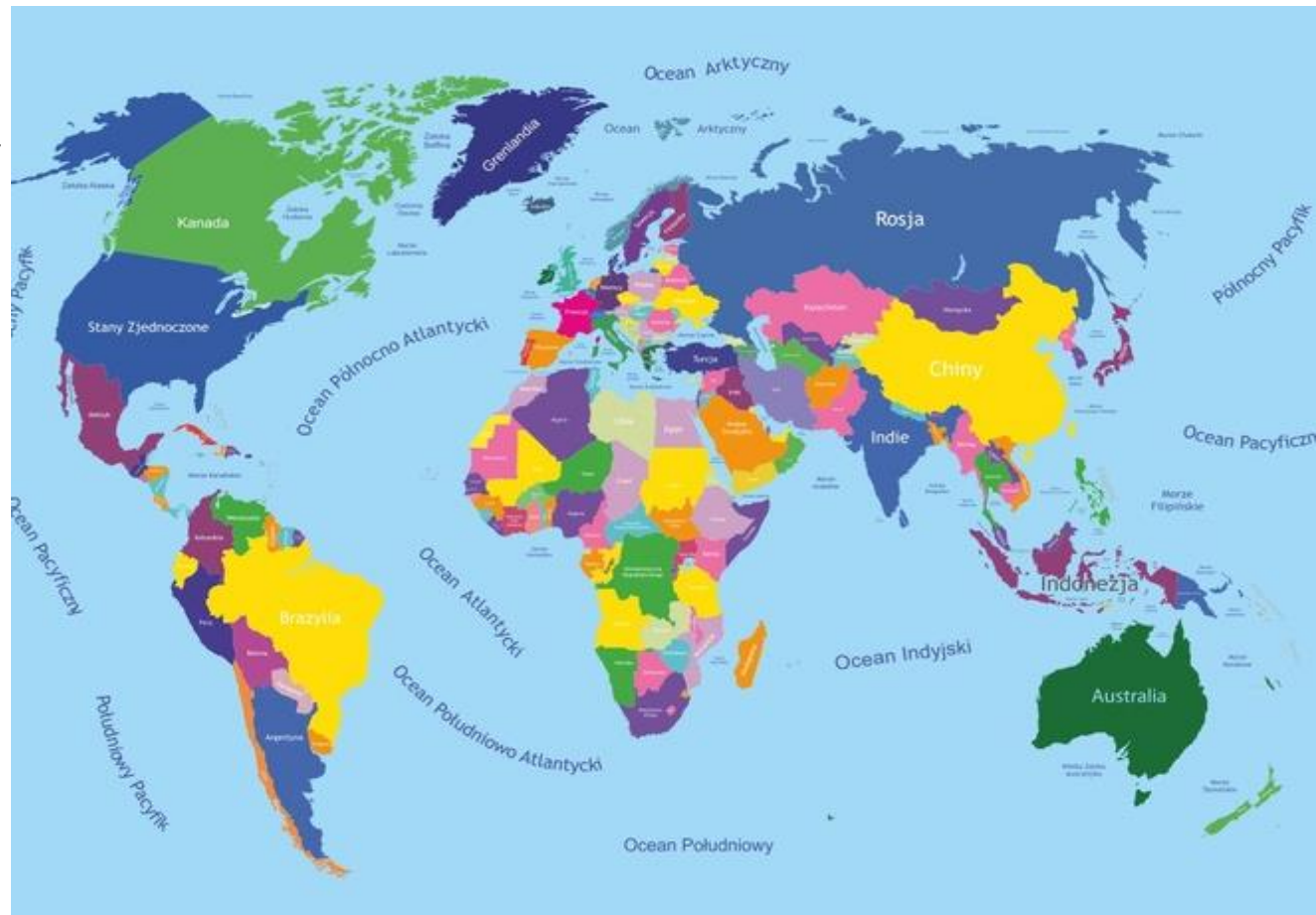
Plan

- 1. Wyjaśnienie pojęć abstrakcyjnych
- 2. Wprowadzenie do tematu
- 3. Zadanie do wykonania + dyskusja
- 4. Podsumowanie i nagroda

ŚWIAT

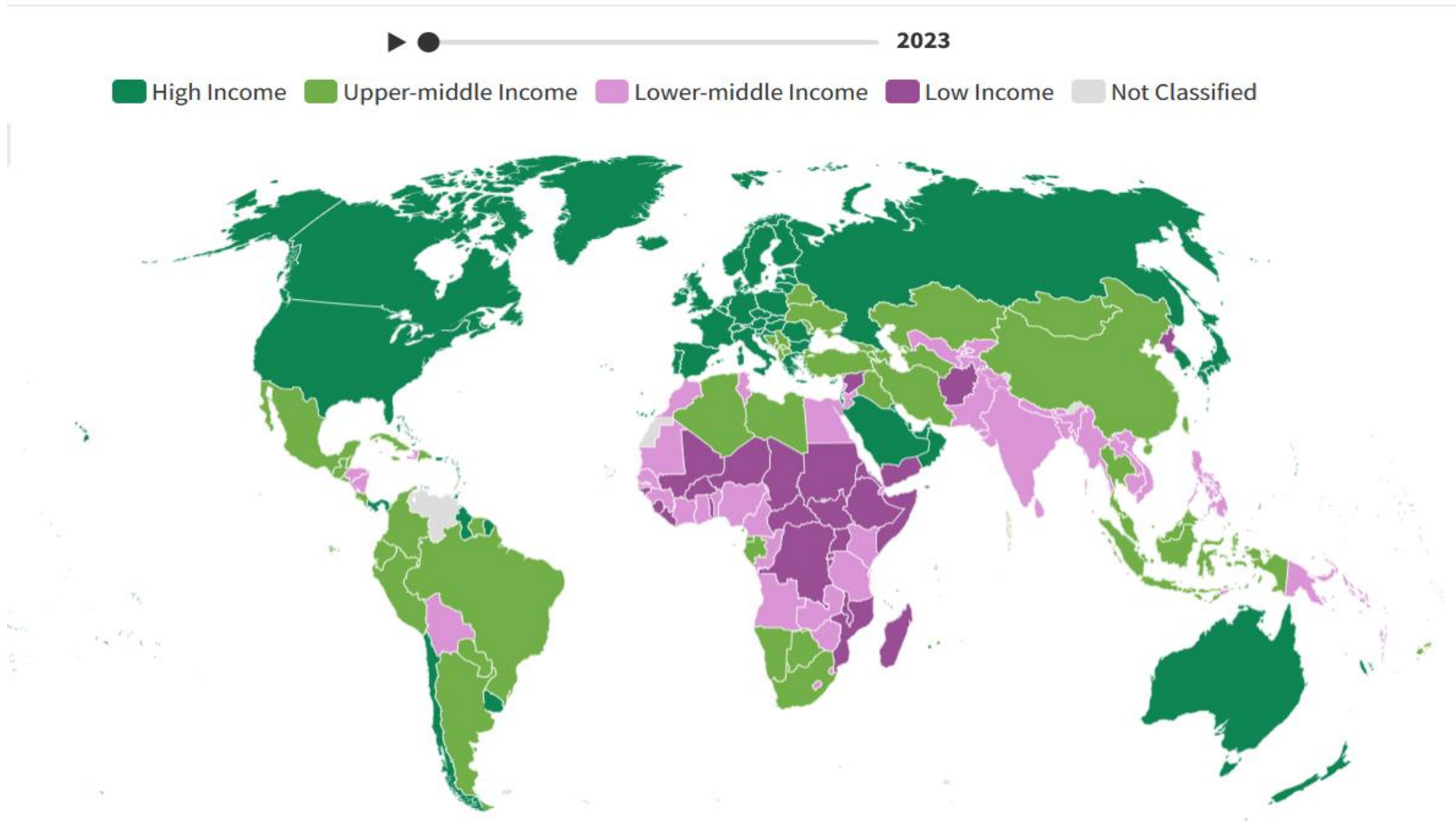
- Różnorodność krajów i regionów

Pytanie: **Jakie wyzwania i dla kogo?**
Czy są wspólne czy lokalne?

Klasyfikacja krajów ze względu na poziom dochodu wg Banku Światowego

World Bank Group country classification by income level

Czym są wyzwania społeczno-gospodarcze?

- Wyzwania = problemy wpływające na życie społeczne i gospodarkę.
- **Przykłady:** bezrobocie, inflacja, nierówności, zmiany klimatu, dostęp do edukacji, migracje.
- Nie wszystkie kraje zmagają się z tymi samymi problemami i nie w tym samym stopniu – **tak samo jak ludzie**

Inflacja – co to jest?

- **Wzrost ogólnego poziomu cen towarów i usług w gospodarce w danym okresie.**
- **Oznacza to, że za te same pieniądze można kupić mniej niż wcześniej – pieniądź traci swoją siłę nabywczą czyli ma „mniejszą wartość”**
- **Dlaczego rosną ceny?**
 - **Wzrost kosztów produkcji** (droższe paliwo, energia, surowce → rosną ceny produktów (droższa benzyna = droższy transport = droższe warzywa w sklepie).
 - **Wzrost płać** (tzw. inflacja popytowa) – ludzie zarabiają więcej → więcej kupują → firmy podnoszą ceny.
 - **Problemy z dostępnością produktów** (np. wojna, pandemia) – mniej towarów = wyższe ceny (prawo popytu i podaży)
 - **Drukowanie pieniędzy** przez państwo (inflacja monetarna) – jeśli w gospodarce jest za dużo pieniędzy, a za mało towarów.

Skutki inflacji

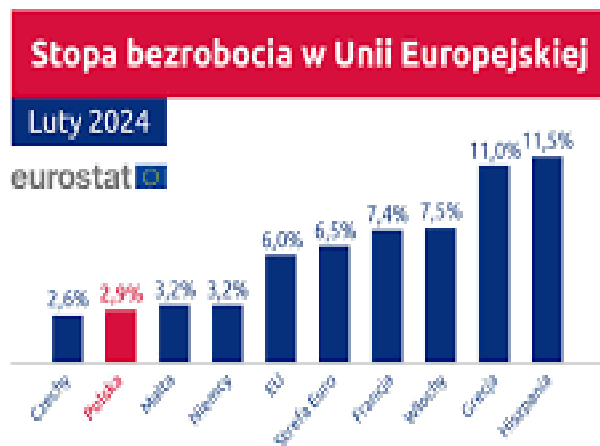
- Spadek siły nabywczej – to, co kiedyś kupowałeś za 100 zł, teraz kosztuje 120 zł.
- Osłabienie oszczędności – pieniądze „kurczą się”, jeśli nie są inwestowane.
- Trudności dla rodzin o niższych dochodach – bardziej odczuwają wzrost cen podstawowych produktów.
- Niepewność w gospodarce – trudniej planować inwestycje, budżety domowe i rozwój firm.
- Zamieszanie w wynagrodzeniach – płace nie zawsze nadążają za inflacją → realna wartość pensji maleje.

Bezrobocie

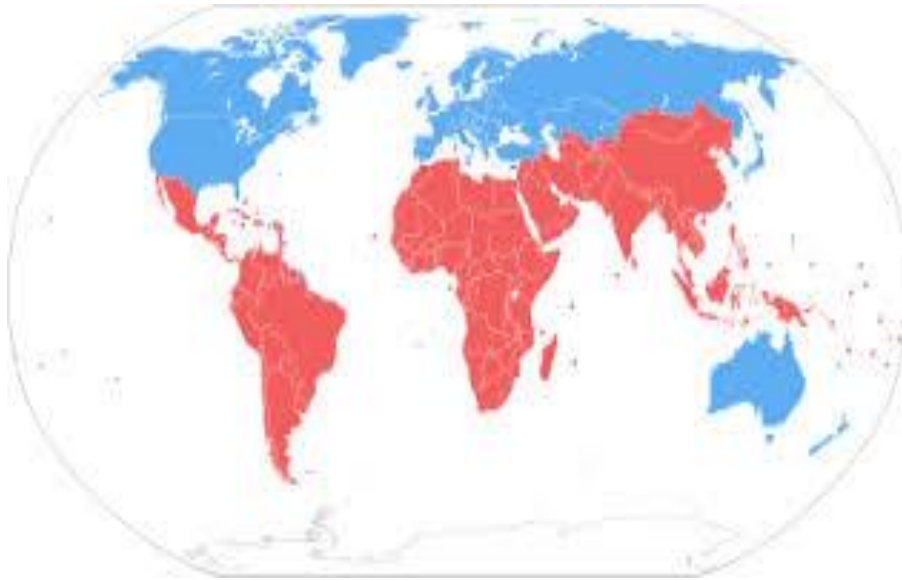
- Sytuacja, gdy osoby **zdolne do pracy i gotowe do jej podjęcia**, nie mogą znaleźć zatrudnienia.
- **Rodzaje:**
 - **Bezrobocie frykcyjne** – krótkotrwałe, np. między zmianą pracy.
 - **Bezrobocie strukturalne** – gdy zawód przestaje być potrzebny, a osoba nie ma nowych umiejętności, np. zamknięcie kopalni – górnik nie ma gdzie pracować.
 - **Bezrobocie młodych** (absolwentów)
 - osoby po szkole nie mogą znaleźć pracy, bo brak im doświadczenia, np. nie ma praktyk.

Bezrobocie – skutki

- **Brak dochodu** → trudniej opłacić rachunki, kupić jedzenie.
- **Stres i problemy psychiczne** – osoby długotrwale bezrobotne czują się niepotrzebne.
- **Marnowanie potencjału** ludzi – ktoś ma wykształcenie, ale nie może go wykorzystać.
- Problemy społeczne – **więcej napięć**, czasem **przestępczości**.
- Migracje – **ludzie wyjeżdżają za granicę** w poszukiwaniu pracy.

Globalna Północ vs. Globalne Południe

- **Różnice:**

- **Bogactwo:** Północ ma kapitał, technologie i kontrolę nad rynkami.
- **Demografia:** Na Południu jest większość młodych ludzi.
- **Dostęp do usług:** Północ ma pełen dostęp do edukacji, zdrowia, internetu – Południe często nie.

- **Wspólne problemy:**

- Zmiany klimatyczne (które Południe odczuwa mocniej)
- Migracje i kryzysy uchodźcze,
- Pandemia COVID-19,
- Inflacja i niestabilność gospodarcza

Struktura demograficzna świata: Globalna Północ vs Globalne Południe

- ❑ **Globalna Północ (kraje rozwinięte):**
 - **Liczba ludności: ok. 1,3 miliarda osób** (~15% światowej populacji)
 - **Spółeczeństwa starzejące się**
 - Duży udział osób **60+ lat**
 - Niski przyrost naturalny
- ❑ **Globalne Południe (kraje rozwijające się):**
 - **Liczba ludności: ok. 6,9 miliarda osób** (~85% światowej populacji)
 - **Spółeczeństwa młode**
 - Wysoki udział dzieci i młodzieży
 - Wysoki przyrost naturalny, ale powoli spadający

Wyzwania dla całego świata

1. **Dysproporcje rozwojowe** – rosnąca przepaść między bogatymi a biednymi.
2. **Nierówności społeczne** – brak równości płci, dostęp do edukacji.
3. **Bezpieczeństwo** – konflikty zbrojne, migracje, terroryzm.
4. **Usługi społeczne** – słaby dostęp lub brak edukacji, opieki zdrowotnej.
5. **Surowce** – nierówny dostęp do zasobów naturalnych.
6. **Klimat** – zmiany klimatyczne, smog, susze.

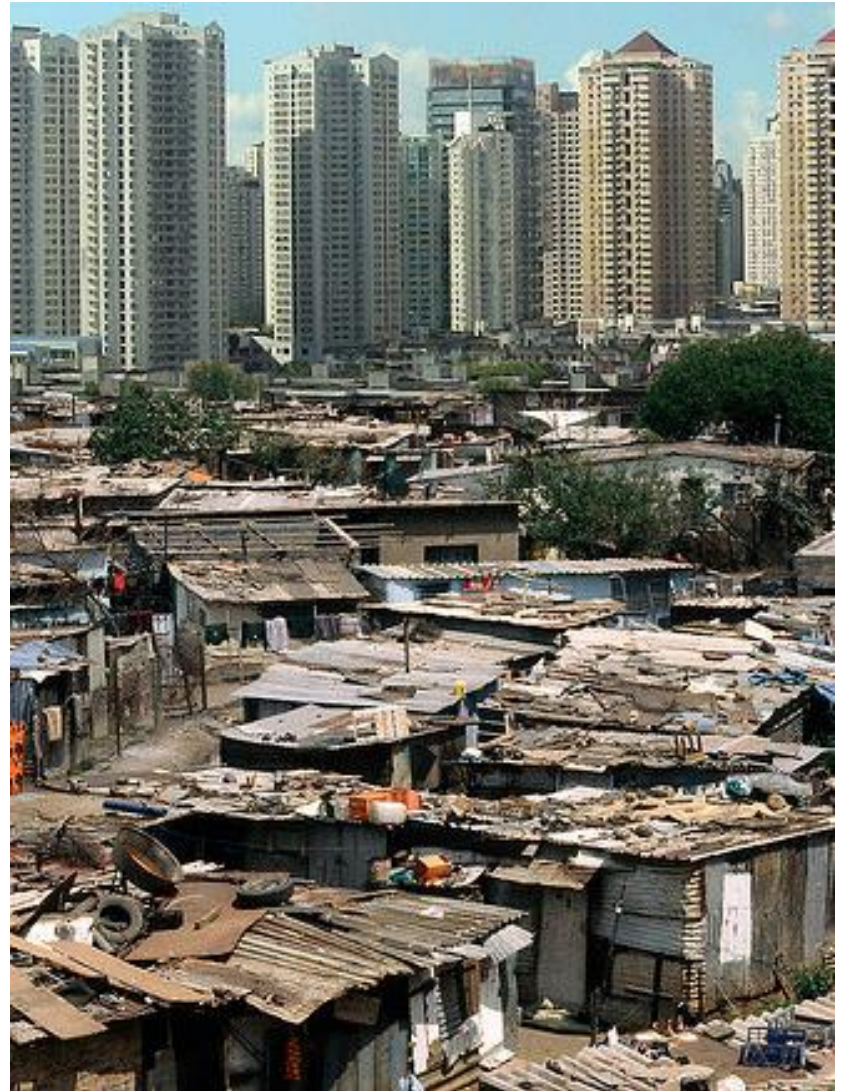

1. Dysproporcje rozwojowe

- Różnice w poziomie życia i rozwoju między krajami i ludźmi.
- Dotyczy różnic między krajami, jak i wewnątrz poszczególnych państw.
- Najbogatsze 10% ludzi posiada ponad 85% całego majątku na świecie.
- Najbiedniejsze 50% ludzi posiada mniej niż 2% globalnego majątku,

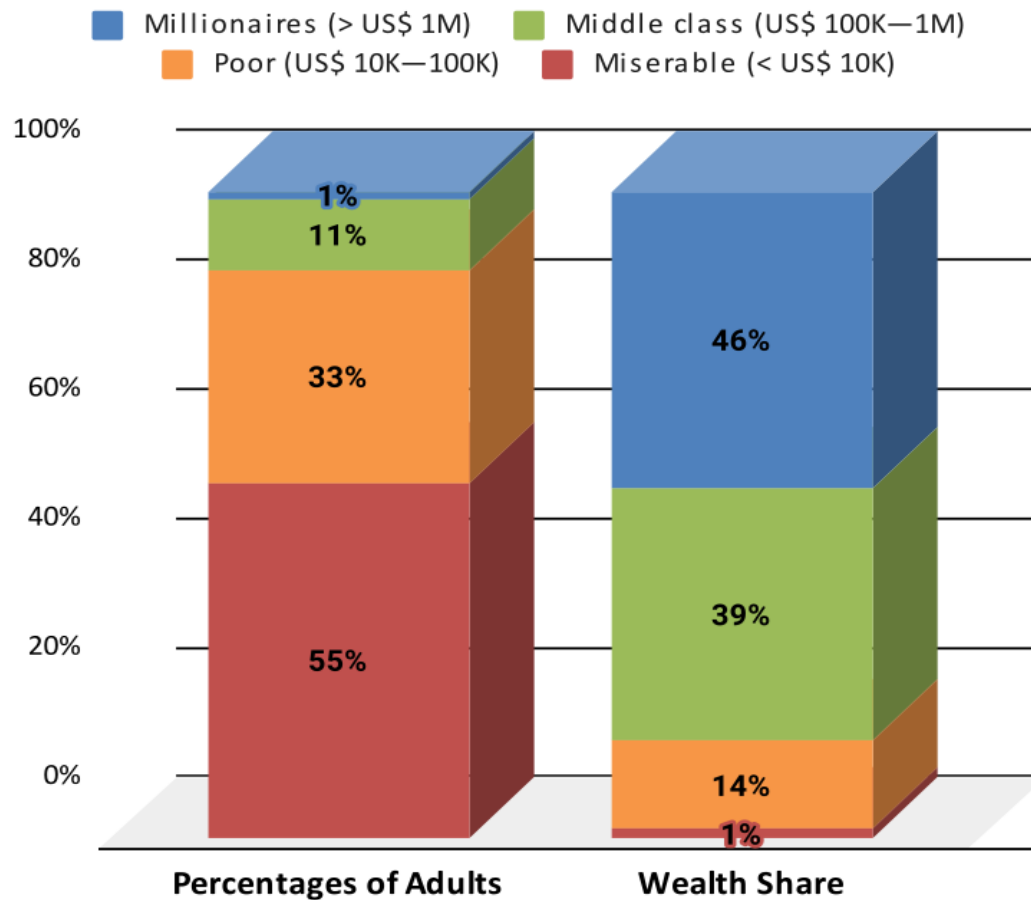
(Źródło: *World Inequality Report 2022*)

- W pandemii COVID ok. 160 milionów ludzi na świecie popadło w skrajne ubóstwo (poniżej 2,15 USD dziennie) (Źródło: *Oxfam, Bank Światowy*)

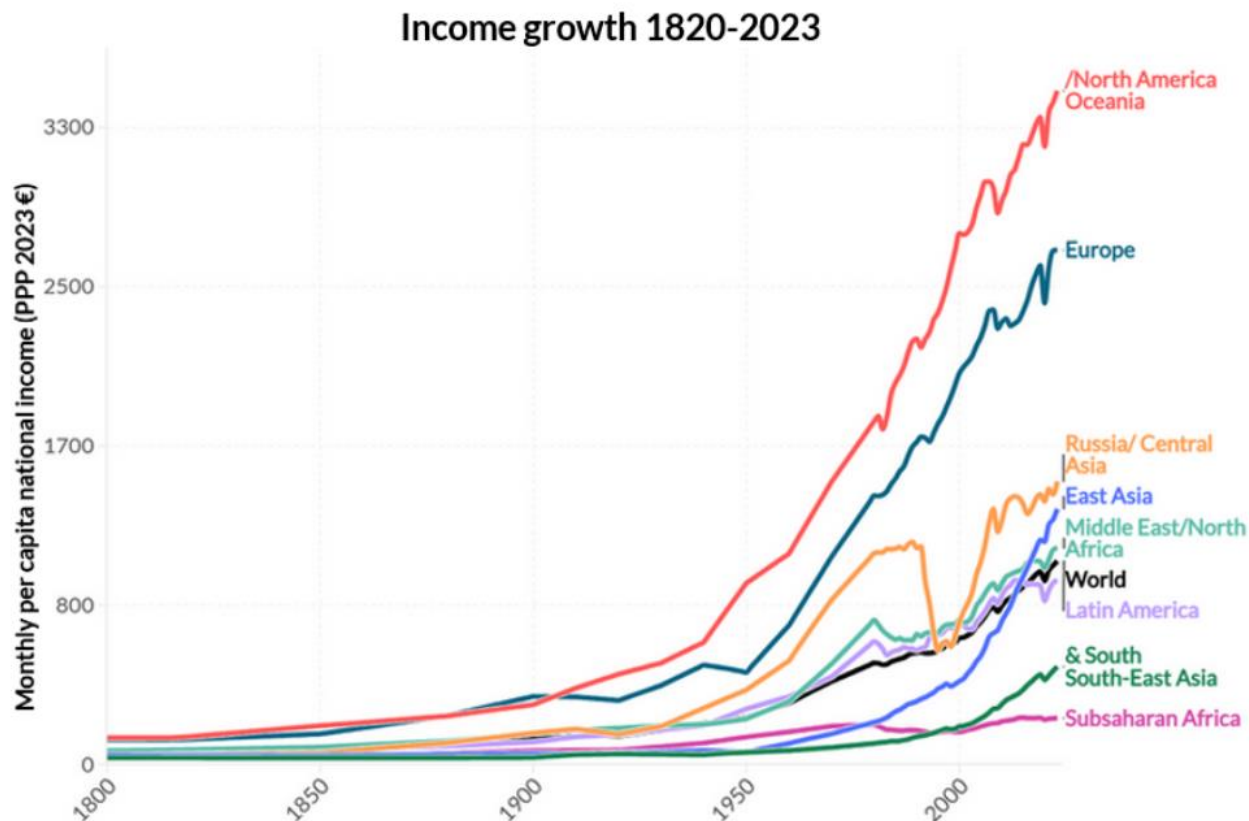

Globalny rozkład bogactwa

Global Wealth Distribution 2020 (Property)

Wzrostu dochodu narodowego na mieszkańca w długiej perspektywie wg regionów świata

Data source: World Inequality Database (2024) | CC BY

2. Nierówności społeczne

- to sytuacja, w której **ludzie lub grupy społeczne mają nierówny dostęp do zasobów**, takich jak pieniądze, władza czy wykształcenie.
- Wydają się one **niesprawiedliwe**, bo nie zawsze wynikają z czyichś zasług.
- W społeczeństwie istnieją też systemy podziału, które są **akceptowane i uznawane za „normalne”**, mimo że nie każdy ma równe szanse.
- Te różnice mogą dotyczyć:
 - dochodu (ile kto zarabia),
 - majątku (co kto posiada),
 - dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej, internetu itp.

Współczynnik Giniego - miara nierówności dochodowych

To liczba, która pokazuje poziom nierówności dochodów:

0 = pełna równość,

100 = pełna nierówność

Kraj	Współczynnik Giniego	Co to oznacza?
Szwecja	23	Niska nierówność
Polska	ok. 30	Średni poziom nierówności
USA	ok. 41	Wysoka nierówność
Brazylia	ok. 53	Bardzo wysoka nierówność
Namibia	ok. 70	Jedna z najwyższych na świecie

3. Bezpieczeństwo

- **Bezpieczeństwo** to sytuacja, w której ludzie i państwa **nie są narażeni na zagrożenia**, takie jak wojny, terroryzm, przemoc, cyberataki czy katastrofy.

Dlaczego bezpieczeństwo i stabilizacja są ważne?

- Bez nich **nie da się rozwijać gospodarczo i społecznie.**
- **Szkoły, szpitale, transport, handel – wszystko zależy od pokoju.**
- Brak stabilności oznacza **biedę, migrację, przemoc i łamanie praw człowieka.**

Page 10 of 10

Usługi społeczne to działania państwa, które mają **zapewnić ludziom podstawowe potrzeby**, takie jak:

- **edukacja** (szkoły, uczelnie),
- **opieka zdrowotna** (szpitale, lekarze),
- **opieka społeczna** (pomoc dla osób starszych, niepełnosprawnych, bezrobotnych).
- Gdy są niskiej jakości lub ich nie ma, to prowadzi do:
 - pogłębiania nierówności,
 - większego ubóstwa,
 - braku rozwoju gospodarczego i społecznego.

Dostęp do usług społecznych w różnych regionach świata

Region

Afryka Subsaharyjska

Azja Południowa

Ameryka Łacińska

Ukraina, Syria, Jemen

USA

Problemy

Brak szkół, niska jakość nauczania, niedobór lekarzy

Wysoki analfabetyzm, niski dostęp do opieki zdrowotnej

Edukacja nierówna – lepsza w miastach, słaba na wsi

Wojna niszczy szkoły i szpitale

Wysokie koszty leczenia i ubezpieczenia zdrowotnego.

5. Surowce – nierówny dostęp do zasobów naturalnych

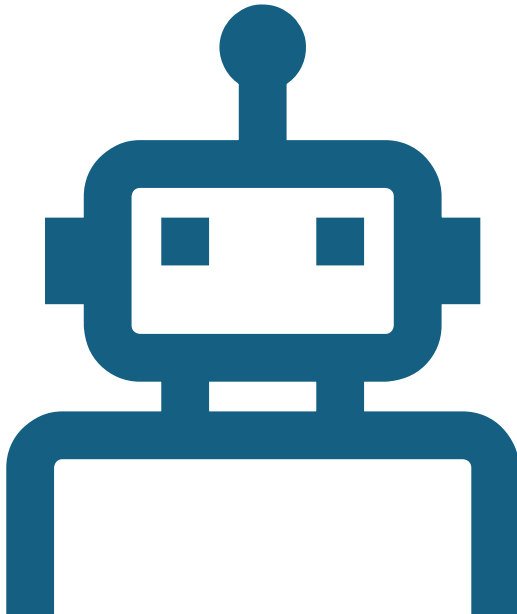
Surowce naturalne to zasoby, które znajdują się w przyrodzie i które ludzie wykorzystują do życia, produkcji i rozwoju.

Do czego są potrzebne surowce naturalne?

 Zastosowanie	 Opis	 Przykłady surowców i użycia
 Produkcja energii	Wytwarzanie prądu, paliwa, ogrzewanie	Węgiel (elektrownie), ropa (benzyna, olej napędowy), gaz ziemny, słońce (panele), wiatr (turbiny)
 Budownictwo i przemysł	Produkcja materiałów budowlanych i maszyn	Drewno (domy, meble), żwir i piasek (beton), żelazo i miedź (narzędzia, konstrukcje), glina
 Codzienne przedmioty	Elektronika, tekstylia, tworzywa sztuczne	Lit i kobalt (baterie do smartfonów i laptopów), ropa (opakowania, sprzęt), bawełna (ubrania)
 Rolnictwo i żywność	Uprawa roślin, hodowla, produkcja żywności	Gleba (rolnictwo)
 Woda	Picie, higiena, przemysł, usługi publiczne	Woda pitna (domy, szkoły), woda dla przemysłu (produkcja)

Przyczyny nierównego dostępu do surowców

- **Nierówności gospodarcze**
- **Wojny i konflikty** – o kontrolę nad ropą, wodą, złotem (np. w Sudanie, Syrii, Ukrainie).
- **Eksploatacja i kolonializm** – wiele krajów afrykańskich było (i jest) wykorzystywanych do wydobycia surowców.
- **Zanieczyszczenie środowiska** – wydobycie surowców często niszczy przyrodę.
- **Zależność energetyczna** – niektóre kraje są zależne od dostaw surowców z innych.

6. Klimat – zmiany klimatyczne

Czym są zmiany klimatyczne?

To długotrwałe zmiany temperatury i warunków atmosferycznych, głównie **spowodowane przez działalność człowieka**:

- spalanie węgla, ropy i gazu → emisja **gazów cieplarnianych (np. CO₂)**,
- wycinanie lasów,
- masowa produkcja i konsumpcja.

Dane:

- Średnia temperatura Ziemi wzrosła o **ok. 1,2°C** od XIX wieku,
- Rok 2023 był **najgorętszy w historii pomiarów** (Źródło: NASA),
- Każdy kolejny rok przynosi **coraz więcej ekstremalnych zjawisk pogodowych**.

Zmiany klimatyczne wpływają na wszystkie dziedziny życia

Obszar życia

Rolnictwo

Zdrowie

Gospodarka

Woda

Społeczeństwo

Środowisko

Skutek zmian klimatu

Susze, powodzie niszczą plony, rośnie cena żywności

Smog i fale upałów powodują choroby

Zniszczenia infrastruktury, straty finansowe

Braki wody pitnej w wielu regionach świata

Więcej migracji, protesty, konflikty społeczne

Giną gatunki zwierząt i roślin

Cele Zrównoważonego Rozwoju (2015-2030)

(Sustainable Development Goals, SDGs)

- **Organizacja Narodów Zjednoczonych** przyjęła **17 Celów** w 2015 r. do realizacji do 2030 r.
- Celem jest walka z ubóstwem, poprawa edukacji, ochrona środowiska i równość społeczna.
- **To wspólne zobowiązania wszystkich krajów świata** – z Globalnej Północy i Globalnego Południa.

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1 KONIEC
ZUBÓSTWEM

2 ZERO
GŁODU

3 DOBRE ZDROWIE
I JAKOŚĆ ŻYCIA

4 DOBRA JAKOŚĆ
EDUKACJI

5 RÓWNOŚĆ
PŁCI

6 CZYSTA WODA
I WARUNKI
SANTARNE

7 CZYSTA I DOSTĘPNA
ENERGIA

8 WZROST
GOSPODARCZY
I GODNA PRACA

9 INNOWACYJNOŚĆ,
PRZEMYSŁ,
INFRASTRUKTURA

10 MNIEJ
NIERÓWNOŚCI

11 ZRÓWNOWAŻONE
MIASTA
I SPOŁECZNOŚCI

12 ODPWIEDZIALNA
KONSUMPCJA
I PRODUKCJA

13 DZIAŁANIA
W DZIEDZINIE
KLIMATU

14 ŻYCIE
POD WODĄ

15 ŻYCIE
NA LĄDZIE

16 POKÓJ,
SPRAWIEDLIWOŚĆ
I SILNE INSTYTUCJE

17 PARTNERSTWA
NA RZECZ CEŁÓW

CELE
ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU

Globalne dobra publiczne

- To dobra wspólne: czyste powietrze, pokój, zdrowie, edukacja publiczna czy obrona
- 2 cechy – dobra te są niewykluczalne i nierywalizacyjne.
 - **Niewykluczalne** oznacza, że producent tego dobra nie jest w stanie wykluczyć innych.
 - **Nierywalizacyjne** – oznacza, że konsumowanie jego przez jedną osobę nie oznacza wykluczenia z jego używania przez innych.
- **Kwestia finansowania** i („jazdy na gapę”)- czyli że jedni finansują dobra, a inni mogą z nich korzystać nie dokładając się.

Globalne dobra publiczne a Cele zrównoważonego rozwoju

Globalne dobra publiczne

- To **konkretne zasoby** lub **warunki**
- Występują naturalnie lub jako efekt współpracy.
- Można je stracić, jeśli nie będą chronione.
- **Przykłady:** klimat, ochrona warstwy ozonowej, bezpieczeństwo i pokój światowy, zdrowie publiczne, dostęp do internetu.

Cele Zrównoważonego Rozwoju

- To cele i działania ustalone przez ONZ
- Są programem do osiągnięcia – drogą, a nie samym dobrem
- Są to zadania, które trzeba osiągnąć, by świat był lepszy
- **17 celów**

Jak sprostać wyzwaniom?

- **Na poziomie globalnym** – ONZ, WHO, umowy międzynarodowe.
- **W regionach** – działania UE, fundusze rozwojowe.
- **W krajach** – działania rządu, reformy, inwestycje.
- **Lokalnie** – działania społeczności, organizacje młodzieżowe, szkoły.

Co możecie zrobić?

Zdobывай wiedzę.

Oszczędzaj zasoby – energia, woda, odpady.

Bierz udział w inicjatywach lokalnych i szkolnych.

Myśl globalnie, działaj lokalnie – każda akcja ma znaczenie!

ZADANIE

Grupy 4-5 osobowe.

Każda grupa losuje 1 CEL.

Co robimy?

1. Własnymi słowami wyjaśniamy osobie z innej klasy co oznacza ten CEL?
2. Jako Prezydent/ Szef organizacji międzynarodowej/ Dyrektor banku uzasadniamy dlaczego Wasz cel jest najważniejszy?!
3. Do jakich wyzwań najlepiej pasuje Wasz cel:
 - 1. Dysproporcje rozwojowe – przepaść między bogatymi a biednymi.
 - 2. Nierówności społeczne – brak równości płci, dostęp do edukacji,
 - 3. Bezpieczeństwo – konflikty zbrojne, migracje, terroryzm.
 - 4. Usługi społeczne – słaby dostęp lub brak edukacji, opieki zdrowotnej.
 - 5. Surowce – nierówny dostęp do zasobów naturalnych.
 - 6. Klimat – zmiany klimatyczne, ochrona środowiska.
4. Nowy znak graficzny CELu czy zostawiacie ten sam?

Zadanie – jak pracujemy?

- 15 min – praca w grupach: wypisanie pomysłów
- 30 min – prezentacja grup